ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ, РОЗВИТКУ, САМОЗДІЙСНЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ: МАЙБУТНЄ НАЦІЇ НЕОБХІДНО ВИРОЩУВАТИ

Наукова доповідь загальним зборам НАПН України 19 листопада 2021 р.

<https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-1-5>

МАКСИМЕНКО

Сергій Дмитрович

доктор психологічних наук,
професор, дійсний член
(академік) НАПН України,
академік-секретар Відділення
психології, вікової фізіології та
дефектології Національної
академії педагогічних наук
України; директор Інституту
психології імені Г.С. Костюка
Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. У сучасних умовах розвитку суспільства конкурентоздатною є креативна особистість дитини, яка здійснює творчу діяльність, саморозвивається. Розкрито можливі шляхи розвитку особистості дитини через призму генетичної психології, зокрема, генетико-креативного підходу. Представлено основні механізми творчості. Наукове дослідження психології особистості як дійсного (а не уявного лише) предмету вивчення, як унікальної, неповторної і цілісної системи, єдності, є одним із вагомих напрямів у цифровізації. Сучасна наука не має головного — методу, який був би адекватним цьому предмету. Метод виступає центральною ланкою всієї проблеми психології особистості, оскільки він є не лише засобом отримання наукових емпіричних фактів, а й засобом втілення наукового знання та способом його існування і зберігання. Мета генетичної психології людини — вивчити умови, у яких процес перетворення змісту і форм власних психічних явищ, станів свідомості і способів дій зможе досягти такого рівня досконалості психічних механізмів діяльності, на якому виникає здатність робити відкриття чи винаходи, створювати художні образи.

Ключові слова: особистість; генетико-креативний метод; творчість; генетична психологія; цифровізація.

«Дитина перебуває в специфічній формі польоту, що, як ракета імітує поверхню землі, долаючи перешкоди і привласнює різні соціально-економічні, культурні цінності особистості, яка привласнює колективний та індивідуальний стиль поведінки суспільства. Так формується особистість, що структурує свій внутрішній світ і його культурне ядро. Помилка — шлях до обдарованості. Майбутнє треба виростити, як вирощують дітей та онуків...»

Сучасне суспільство перебуває на етапі стрімкого розвитку технологій, систем управління (як у суспільстві, так і в системі освіти), які перейшли в різний режим спілкування, взаємодії, навчання та виховання. Здобутки нанотехнологій, робототехніки, digital-технологій, IT-технологій є активним рушієм для самоактивності, саморуку особистості в суспільстві, що і обумовлює початок цього процесу з раннього дитинства.

Ми повинні бути *достатньо гнучкими*, щоб розвиватись із технологіями, але й обирати, як їх правильно використовувати. Вогонь був великим відкриттям для приготування їжі, але люди повинні були дізнатися, що він також може нашкодити і вбити. Ми не хочемо впадати у паніку, тому що діти використовують

смартфони. Ми повинні запитати, що відбувається, коли вони дивляться на свій смартфон з точки зору їхнього *когнітивного, соціального та психологічного розвитку*. Ідучи вперед, треба себе запитати: як ми можемо *посилити позитив і пом'якшити негатив*?

Ця тенденція — реальні передумови появи класу творчої молоді, основна мета якої є здатність до самореалізації, самовизначення та самодетермінації. Суть питання — володіння інформаційними технологіями, компетентностями, знаннями, як видом діяльності, що виступає реальним продуктом (креативні та творчі пошуки). Компетенції, що ними має володіти особистість XXI сторіччя:

- Уміння вирішувати складні завдання.
- Критичне мислення.
- Креативність.
- Управління людьми.
- Навички координації взаємодії.
- Емоційний інтелект. Емпатія — один із напрямів розвитку, популярний у багатьох великих організаціях.
- Судження і прийняття рішень.
- Клієнтоорієнтованість, емоційний інтелект, взаємозв'язок.
- Уміння вести переговори.
- Когнітивна гнучкість, гнучкість мислення.
- Системне мислення.
- Міжгалузева комунікація (стик дисциплін — стик професій).
- Управління проектами та процесами (проекування — проєкт несе в собі і теоретичну частину, і експериментальну — навчання, розвиток формування тощо).
- Робота з IT-системами.
- Робота з людьми й робота в команді.
- Робота в умовах невизначеності (з постійними змінами).
- Мультикультурність і відкритість.
- Усвідомленість: інтернет зламав кордони і зробив економіку глобальною — спілкування з усіма людьми в усіх куточках світу — обмін ідеями.

У цьому спостерігається розподіл руху суспільства і держави до побудови гуманітарних і технологічних моментів як статусу країни, так і держави. Це реальна трансценденція виходу з економічної та духовної кризи.

Дошкілля є тим віком і платформою, що може винести на гребінь хвилі суспільства і держави дітей, що мають вступити в нову епоху творчого

молодого креативного покоління, удосконалюючи суспільний лад.

Завдяки розширенню використання інтернету діти зазнають різних ризиків, але вони також можуть використовувати широкий спектр можливостей в інтернеті. Однак слід збалансувати потенційні можливості із ризиками.

Розглядаючи це питання, хочемо звернути уваги на три аспекти диджиталізації:

- Засади психологічного проектування особистості дитини.
- Основи психологічного розвитку дитини в контексті цифровізації.
- Передумови самоздійснення особистості в умовах сучасних викликів.

Такі розробки, як штучний інтелект, цифрове навчання, ІКТ і автономні технології, швидко розвиваються. Фітнес-трекери, пристрої, які інформують батьків про місцезнаходження їхніх дітей, і няньки XXI-го століття, які надають зворотний зв'язок щодо режиму сну дитини та інших фізіологічних функцій, створюють певні проблеми. До них відносяться вплив цих пристроїв на поведінку дітей і проблеми, пов'язані з безпекою та конфіденційністю даних. Доцільно вибудувати концепцію розвитку і формування системного мислення на засадах генетичних підходів і адекватних психолого-педагогічних умов і технологій потребам дітей.

Засади психологічного проектування особистості дитини. Загалом діти пізнають світ, діючи на нього та *взаємодіючи* з дорослими — впливаючи на дорослих і, звичайно, на інших дітей. Психологічний та особистісний розвиток людини відбувається у соціальній ситуації розвитку (умови існування, зміст і форми навчання, виховання тощо) під час її власної активності, з урахуванням чутливих (чутливих) *періодів розвитку певних новоутворень*. Діяльність, що базується на урахуванні чутливих періодів розвитку, вважається провідною. Для того, щоб робити правдиві висновки *про дійсний стан впливу диджиталізації* на дітей, потрібне експериментальне дослідження (державного рівня) розвитку особистості учня молодшого шкільного віку. Мають бути залучені кращі фахівці — фізіологи, психологи, педагоги, медики, соціологи.

Зауважимо, що це економічно дуже потрібно і вигідно, адже дасть змогу прогнозувати, керувати, ефективно впливати на освіту і розвиток дітей з урахуванням нових реалій життя, нових всесвітніх вимог до людини.

Хочемо зазначити, що в згаданій проблематиці доцільно використовувати метод. Метод має бути адекватний предмету. Тривалі й різнобічні дослідження, що їх ми провели в контексті психологічного розвитку моделі диджитал-впливу на особистість, показали, що тільки генетичний підхід може вивести психологію за рамки вказаної парадигми, оскільки будь-яке психологічне явище може бути зрозуміле з точки зору його саморозвитку. На етапі теоретичного обґрунтування принципово нового методу, який має назву «генетико-креативний», розроблено й визначено основні його принципи, а саме:

- принцип розвитку;
- принцип переживання;
- принцип свободи;
- принцип взаємодії;
- принцип невизначеності та інтердетермізму;
- принцип терапевтичного ефекту.

Доведено, що вік до двох років є найбільш чутливим до соціальних і педагогічних впливів. На цьому етапі через механізм наслідування відбувається інтенсивний розвиток мови, пам'яті, імаจินативного компоненту, образної уяви. Всі ці компоненти формуються за допомогою провідних типів діяльності: предметно-маніпулятивної, сенсорно-перцептивної та ігрової. У надрах цих діяльностей з'являються ростки, що готують дітей до участі в соціально-рольовій грі, що і створює компетенцію когнітивного порядку.

Основи психологічного розвитку дитини в контексті цифровізації. *Принцип розвитку* означає врахування онто- і актуалгенезу як саморозвитку складної гетерогенної нелінійної системи, якою є особистість і група. Врахування цього є абсолютно необхідним вже тому, що, за нашими попередніми даними, вихідна сила (нужда), що зумовлює саморозвиток, має відпочатково креативний характер. Наш новий метод покликаний дати змогу розкритися цій творчості, не порушуючи процес інтеріоризації крізь призму диджитал-технологій безпосередньо. Соціальне привласнюється дуже легко, напрочуд легко, якщо зважити на те, що перед нами біологічна, по суті, особина. Без наявності нужди стати особистістю ніяка біологічна дресура не може призвести до соціального становлення індивіда.

Розуміння нужди як єдиної суперечливої цілісності біологічного й соціального дає змогу більш змістовно розглядати її специфічні породження — психологічні засоби, соціальні

потяги, інші структури, формування яких визначає спрямованість і саме існування особистості.

Таке наше розуміння відкриває нові можливості в дослідженні конкретних проблем, у тому числі й цифровізації особистості. Зокрема, розглядаючи це питання, варто зауважити, що навчання з використанням ІТ дійсно має «забігати» наперед розвитку, але з урахуванням того моменту, який конститує відпочатковість цього відношення. Адже нужда породжує і актуальний рівень розвитку, і зону найближчого розвитку, оскільки є взагалі тією основою, що визначає психічне буття людини як таке.

Переживання спрямоване на встановлення смислової відповідності між свідомістю та буттям, загальною метою якого є підвищене осмислення життя. Діапазон можливих носіїв переживань включає в себе безліч форм та рівнів поведінкових та психологічних процесів, оскільки зростає потреба захищати конфіденційність дітей та молоді стосовно не лише кіберзалякування, а й сексуальних хижаків, торговців людьми. Нові онлайн-платформи збільшують доступ до дітей онлайн-хижаків. Криптовалюти та зростання темної мережі сприяють кримінальній діяльності, включаючи сексуальну експлуатацію. Все це впливає на внутрішній, психологічний світ та переживання особистості. *Принцип переживання* являє собою особливу діяльність, специфічну роботу, що реалізується зовнішніми та внутрішніми діями процесу перебудови психологічного світу.

Додержання *принципу свободи* означає, що процес навчання скеровано на формування свободних дій, тобто таких, що спочатку «інтелектуалізуються», а вже потім реалізуються як реальні дії. У людині завжди є щось, що лише сама вона може відкрити у вільному акті самосвідомості, й слова, що не піддаються зовнішньому заочному визначенню. Мова йде про незавершеність «внутрішньої» особистості людини.

У стані дійсної особистісної активності, «на порозі» справжнього життєвого вчинку особистість завжди непередбачувана через те, що нікому (зокрема і їй самій) до кінця не відомі дійсні можливості, глибини особистісної природи. Незавершеність — це хоча й непізнана, але дуже важлива ознака особистості, врахування якої є абсолютно необхідним.

Здатність до *саморегуляції поведінки* — ще одна сутнісна ознака особистості. Відомо, що

досить довгий час в онтогенетичному розвитку збалансованість психологічних процесів досягається завдяки неусвідомлюваним механізмам так званої базальної емоційної регуляції. Ці механізми працюють незалежно від бажання людини, і сенс їхньої роботи полягає в забезпеченні психологічно комфортного і стабільного стану внутрішнього світу. Вони діють протягом усього життя людини, але з ускладненням життєвої ситуації (а це є прямим наслідком розвитку і соціалізації) їх дія виявляється недостатньою — занадто складними й неоднозначними стають умови життя.

Тому в особистості здійснюється формування принципово нових механізмів, які управляються свідомо самою людиною. Ми змінюємо концептуальні механізми, переходячи від того, щоб дивитися на взаємодію людини з цифровим середовищем та вплив на нього, як на створення ризику для свого психічного здоров'я або на його захист, до розгляду цієї поведінки, пов'язаної з цифровими технологіями.

Принцип взаємодії означає для нас, що суперечність «нормативність — креативність» може бути реально розв'язана лише в свободній взаємодії. Мова йде про творчу унікальність особистості, яка пронизує весь її життєвий шлях. Натепер у її становленні важливу роль відіграє високий рівень залучення цифрових технологій до повсякденного життя молодих людей, так і величезний потенціал трансформації послуг з охорони психічного здоров'я шляхом покращення доступу до обґрунтованих фактами цифрових ресурсів та втручань, а також шляхом автоматизації частин шляхів діагностики, моніторингу та лікування. Цифрові втручання та інструменти в галузі психічного здоров'я мають потенціал як для того, щоб подолати розрив у лікуванні психічного здоров'я дітей та молоді, і, що важливо, вийти за рамки простого тиражування традиційних інтернет-вправ, надаючи ефективніші, доступніші та більш економічно вигідним.

Принцип невизначеності та індетермінізму, як опозиція передбачуваності, припускає постановку перед особистістю завдань, які відпочатково несуть в собі тенденцію до помилки. Помилкові дії, їх усвідомлення та значення, наскільки нам відомо, у такому контексті не вивчалися. Однак вони (і саме вони) можуть, на певному етапі виступити водночас індикаторами і чинниками процесу творчості.

Диджитал-завдання мають бути зорієнтовані на:

- розвиток здатності до виявлення і постановки проблем;
- спроможність до генерування великого числа ідей (не боячись осуду);
- гнучкість — продукування різноманітних ідей;
- уміння вирішувати проблеми та здатність вдосконалити об'єкт;
- оригінальність — спроможність відповідати на подразники нестандартно.

Принцип терапевтичної дії пов'язаний з нашим переконанням у тому, що процес творчості є необхідним складником психологічного життя кожної людини (дитини), тож створення відповідного креативного середовища позитивно впливатиме на його учасників. Погоджуємося із думкою Р. Стернберга, що розвиток творчості пов'язаний зі спроможністю йти на розумний ризик, поборювати перешкоди, передбачає внутрішню мотивацію, толерантність щодо непевності, готовність протистояти думці навколишніх. Проявити креативність неможливо, якщо відсутнє творче середовище. Творчість, реалізація креативного потенціалу сприяють відчуттю гармонії, психологічному благополуччю особистості, що певною мірою може бути реалізовано через диджитал-інструментарій. Тим самим актуалізуються творчі потенціали учасників освітнього процесу, виникає переживання задоволеності й радості від участі в колективній події. Вважаємо, що впровадження описаного методу сприятиме творчому розвитку і психологічному здоров'ю учасників освітнього процесу *через призму диджитал-прогресу*.

Ключовими виступають як природний генотип (анатомо-фізіологічні задатки, схильності, здатності, здібності), так і соціальні впливи, а кінцевою метою є творча обдарованість особистості. Варто розглядати дитину системно, оскільки закон проявляється у всій гамі чи красі конкретного буття. Розвиток усіх цих складників готує до формування здібностей. Здібності — це платформа, старт до творчої обдарованості. Саме так має виглядати змістовно насичена генетична лінія розвитку здібностей. Замість побудови предметних знань треба використовувати розвиток системного мислення дітей дошкільного віку.

Розуміння нужди як єдиної суперечливої цілісності біологічного і соціального дає змогу *більш змістовно розглядати її специфічні породження* — психологічні засоби, соціальні потяги, інші структури, формування яких визначає спрямованість і саме існування особистості.

Розвиваючи цей напрям, ми охоплюємо духовні лінії, включаючи любов до природи, любов до іншої людини, креативність і творчі потенції.

Тільки врахування природи генетичних чинників та адекватних потреб дітей, психолого-педагогічних і соціальних технологій, орієнтованих на реалізацію потенції, створить ґрунт здобутків і звершень особистості на етапі дошкільця.

Передумови самоздійснення особистості в умовах сучасних викликів. Розширення доступу до цифрових технологій супроводжується збільшенням кількості часу, який діти проводять в інтернеті. У звичайний будній день 15-річні підлітки в країнах ЄС проводять майже три з половиною години в мережі поза школою. У типовий вихідний день ця цифра сягає понад чотири години. Щоденна кількість часу, проведеного в інтернеті, зросла з 2012 по 2020 рік на 60 хвилин як у будні, так і у вихідні дні. Цифрові технології виходять за рамки екрану, який відкриває перед дітьми різні можливості.

На що мають звернути увагу суб'єкти соціального розвитку дитини:

- батьки та опікуни повинні контролювати цифрову діяльність дітей;
- гарантувати відповідність матеріалів віку;
- прищеплювати цифрові навички в ранньому віці.

Має бути впроваджено:

- практичну розробку на державному рівні програм онлайн-захисту;
- підвищення цифрової грамотності дітей та дорослих;
- інтегрування у школах програм, направлених на розвиток цифрової грамотності та технологій у навчальному плані.

Дійсно, не важливо, скільки часу ми використовуємо смарт-пристрої; важливо те, як ми їх використовуємо і що відбувається у нашому мозку у відповідь.

Людський мозок постійно будує нейронні зв'язки, відсікаючи менш використовувані, і застосування цифрових медіа відіграє активну роль у цьому процесі. Велика частина того, що відбувається на екрані, забезпечує «збіднілу» стимуляцію розвитку мозку порівняно з реальністю.

Хороший нічний сон також є ключем до розвитку мозку. Дослідження показали, що використання екранів із синім світлом, як у смартфонів, перед сном може порушити режим

сну через пригнічення секреції гормону мелатоніну. Багатьом підліткам, які користуються смартфонами до пізньої години, не вистачає глибокого REM-сну, необхідного для обробки та збереження інформації з цього дня в пам'яті.

Висновки. Пропозиції. Саме сполученість соціального середовища (соціальних та педагогічних впливів) з природними потенціями дитини (анатомо-фізіологічні задатки, схильність, здатність, здібність та творча обдарованість) зумовить гру природних і духовних сил особистості. Це і є формула реалізації розвитку особистості дитини.

Гаслом концепції є кардинальна позиція, що розвиток і формування системного мислення передують навчанню. Оволодівши системністю мислення, діти подолають поріг уповільнення розвитку своїх знань та компетентностей.

Ми пропонуємо:

- Надати доступ до високоякісних онлайн-ресурсів усім дітям.
- Подолати культурні, соціальні та гендерні бар'єри.
- Підтримувати правоохоронні органи.
- Навчити дітей цифрової грамотності, сприяти їх обізнаності, зацікавленості та безпеці.
- Розробити етичні стандарти для бізнесу та технологій.
- Захистити дітей від небезпек.
- Захистити конфіденційність, особистість та репутацію дітей в інтернеті.
- Залучити компанії приватного сектору до просування відповідних етичних стандартів.
- Дати дітям та молоді голос у розвитку цифрової політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. (2017). *Актуальні проблеми психології* : збірник наукових праць, VII(44). <https://lib.iitta.gov.ua/710105/>
- Литвинчук, Л.М. (2016). Проблема анозогнозії наркологічних хворих як фактор виявлення закономірностей процесів реабілітації та ресоціалізації. *Актуальні проблеми психології*, 14(11), 38-49. <https://lib.iitta.gov.ua/708978/>
- Максименко, С., Максименко, К., & Ірхін, Ю. (2020). Системність психіки людини і психології навчання. *Проблеми сучасної психології*, (50), 146-166. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2020-50.146-166>
- Максименко, С., Ткач, Б., Литвинчук, Л., & Онуфрієва, Л. (2019). Нейропсихолінгвістичне дослідження політичних гасел із зовнішньої реклами. *Психолінгвістика*, 26(1), 246-264. <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2019-26-1-246-264>

- Максименко, С.Д. (2017). *Генетична психологія учіння людини* : монографія. Київ: Видавничий Дім «Слово». <https://lib.iitta.gov.ua/709727/>
- Максименко, С.Д. (Ред.). (2016). *Особистість в умовах кризових викликів сучасності* : матеріали методологічного семінару НАПН України (24 березня 2016 року). Київ. <https://lib.iitta.gov.ua/704987/>
- Максименко, С.Д. (Ред.). (2020). *Освітній простір в контексті гуманістичної парадигми: психологічні пріоритети сучасності* : збірник наукових праць. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/720332/>
- Максименко, С.Д. (Ред.). (2020). *Психологічні виміри особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору в контексті гуманістичної парадигми* : збірник тез наукових доповідей III Всеукраїнської конференції з міжнародною участю (Київ, 31 березня 2020 року). Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/720724/>
- Максименко, С.Д. (Ред.). (2020). *Сучасні психологічні вимоги до підручника для Нової української школи* : збірник тез наукових доповідей круглого столу, присвяченого 75-річчю створення Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України (Київ, 24 листопада 2020 року). Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/722535/>
- Максименко, С.Д., & Лысенко, А.С. (2020). Проблема виртуальної залежності у підлітків. *Психіатрія, психотерапія і клінічна психологія*, 11(2), 256-267. <https://bit.ly/3doQHGF>
- Максименко, С.Д., Карамушка, Л.М., Креденцер, О.В., Бендерев, Н.М., & Шевченко, А.М. (2020). Психологічне здоров'я персоналу організацій: проблеми та технології забезпечення. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(1). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-7-10>
- Максименко, С.Д., Кокун, О.М., & Тополов, Є.В. (2011). Адаптація психодіагностичних методик: шкала досвіду агресивних впливів, шкала професійної автономності та шкала професійної мобільності. *Практична психологія та соціальна робота*, (3), 25-31. <https://lib.iitta.gov.ua/1662/>
- Максименко, С.Д., Костюк, О.В., Максименко, К.С., Немеш, О.М., & Луньов, В.Є. (2020). *Мультилінгвістичний дискурс невротизацій майбутніх лікарів* : монографія (С.Д. Максименко, ред.). Київ: Видавництво Людмила.
- Максименко, С.Д., Максименко, К.С., Литвинчук, Л.М., & Немеш, О.М. (2020). Тенденції та динаміка мотиву діяльності медичного персоналу середньої ланки на різних етапах професійного становлення. *Психологічне здоров'я*, (2). <https://doi.org/10.32689/2663-0672-2020-2-5-40-60>
- Максименко, С.Д., Руденко, Я.В., Кушнерьова, А.М., & Невмержицький, В.М. (2021). *Психічне здоров'я особистості* : навчальний посібник. Київ: Видавництво Людмила.
- Максименко, С.Д., & Губенко, О.В. (2018). Досвід реалізації генетико-моделюючого методу в дослідженні психологічних механізмів наукового відкриття (на прикладі історії створення теорії відносності). *Актуальні проблеми психології*, 14(1), 199-209. <https://lib.iitta.gov.ua/714315/>
- Максименко, С.Д., Кісарчук, З.Г., Омельченко, Я.М., & Лазос, Г.П. (2017). Психологічна допомога внутрішньо переміщеним особам. In В.П. Садковий, О.В. Тімченко (Заг. ред.), *Актуальні дослідження в сучасній вітчизняній екстремальній та кризовій психології* : монографія (с. 351-368). Харків: ФОП Мезіна В.В. <https://lib.iitta.gov.ua/711304/>
- Павлюк, М.М., & Шепельова, М.В. (2020). *Сучасні психологічні технології надання психологічної допомоги сім'ям постраждалих у подоланні складних життєвих обставин* : практичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/723398/>
- Піроженко, Т.О., & Хартман, О.Ю. (2020). Становлення ціннісних орієнтацій дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в ігровій та навчальній діяльності в освітній системі «Радість розвитку»: Наукова доповідь на засіданні Президії НАПН України 20 лютого 2020 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(1). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-2-1>
- Слюсаревський, М.М., Найдьонова, Л.А., & Вознесенська, О.Л. (Наук. ред.). (2020). *Досвід переживання пандемії COVID-19: дистанційні психологічні дослідження, дистанційна психологічна підтримка* : матеріали онлайн-семінарів 23 квітня 2020 року «Досвід карантину: дистанційна психологічна допомога і підтримка» та 15 травня 2020 року «Дистанційні психологічні дослідження в умовах пандемії covid-19 і карантину». Київ. <https://lib.iitta.gov.ua/721663/>
- Усамітнення та самотність в житті особистості* : збірник тез за матеріалами круглого столу (on-line, 24 квітня 2020 р.). (2020). Київ: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство». <https://lib.iitta.gov.ua/720390/>
- Maksymenko, S. (2015). *Genesis of Personality Existence* : monograph. Montreal: Accent Graphics Communications.
- Maksymenko, S. (2020). Genetic psychology: problems and perspective (basics of concept). *Fundamental and Applied Researches in Practice of Leading Scientific Schools*, 40(4), 27-33. <https://farplss.org/index.php/journal/article/view/720>
- Maksymenko, S., Kokun, O., Korobeynikov, G., Cynarski, W.J., Korobeinikova, L., Serdiuk, L., Adyrkhaiev, S., Adyrkhaieva, L., Nikonorov, D., & Smoliar, I. (2021). Features of the components of students' psychophysiological readiness to work as teachers. *Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology*, 21(2), 11-18. <https://doi.org/10.14589/ido.21.2.3>
- Maksymenko, S., Nemesh, O., Maksymenko, K., & Nabochuk, A. (2020). Psychological Peculiarities of Understanding by Students Internet Texts. *Psycholinguistics*, 28(1), 187-213. <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2020-28-1-187-213>
- Maksymenko, S.D., & Kokun, O.M. (2019). Principles of website design for professional psychological diagnosis in different specialities. *Information Technologies and Learning Tools*, 73(5), 284-292. <https://doi.org/10.33407/itlt.v73i5.2963>

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASES FOR PSYCHOLOGICAL DESIGN, DEVELOPMENT, SELF-REALISATION OF A CHILD'S PERSONALITY: THE FUTURE OF THE NATION NEEDS TO BE GROWN

Scientific Report to the General Meeting of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, November 19, 2021

Serhii Maksymenko

DSc in Psychology, Professor, Full Member (Academician) of NAES of Ukraine, Academician Secretary of the Division of Psychology, Age Physiology and Defectology, National Academy of Educational Sciences of Ukraine; Director, G.S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *In modern social development conditions, the competitive is the creative personality of a child, who carries out creative activity and self-develops. The possible ways of a child's development in the light of genetic psychology, mainly genetic and creative approach, are revealed. The main mechanisms of creativity are presented. One important direction in digitalisation is researching the psychology of a personality as a real (not just imaginary) subject of study, as unique, unrepeatable and integral system, unity. Modern science lacks the main — the adequate method for the mentioned subject. The method acts as a central link of all the problems of the psychology of a personality; since it is not only a tool for obtaining the evidence-based facts but also a tool for embodying the scientific knowledge, and the way of its existence and storage. The human's genetic psychology aims to study the conditions, in which the process of transforming the content and forms of personal mental phenomena, states of consciousness, and ways of action will be able to achieve the level of excellence of activities' mental mechanisms, at the mentioned level the ability to make discoveries and inventions, create artistic images arises.*

Keywords: *personality; genetic and creative method; creativity; genetic psychology; digitalisation.*

Дата публікації: 20 грудня 2021 р.